

ПАРАДИГМАЛЬНІ ОРІЄНТИРИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ПРОТИДІЇ ТРАНСКОРДОННІЙ ЗЛОЧИННОСТІ

Загальносвітовою тенденцією соціальної динаміки, характерною і для України, є розвиток різноманітних транскордонних зв'язків. Наприклад українським прикордонним відомством у 2018 р. оформлено в ході прикордонного контролю 100,56 млн. осіб, у 2017 р. - 97,3 млн. осіб, у 2016 р. - 89,2 млн. осіб, що перетинали державний кордон. Така інтенсифікація транскордонних зв'язків має зворотну сторону: тенденцію до збільшення масштабів транскордонної злочинності, ускладнення її проявів. У рамках нашого дослідження протидії транскордонній злочинності, насамперед, методологічно важливим є визначення таких вихідних позицій: 1) парадигмальні орієнтири, 2) кримінологічна конотація такого явща об'єктивної реальності, як транскордонність.

У найбільш узагальненому вигляді «парадигма» означає засновану на спадкоємності наукових ідей систему теоретико-методологічних і ціннісних установок, що визначають модель постановки проблем та зразки вирішення наукових завдань і консенсуально прийнятні на даному етапі історичного розвитку усіма членами певного наукового співтовариства. Традиційно вважалося, що різні парадигми є принципово несумісними, а зміна парадигм або відмова від парадигми призводить до революцій в науці. На українському кримінологічному ландшафті ми бачимо проведення досліджень у межах системи поглядів, переконань та методик, окреслених синергетичною парадигмою, кримінологіко-віктимологічною парадигмою, парадигмою соціального натуралізму та ін. Дослідниками у сфері суміжних наук проводиться робота в межах безпекової парадигми.

Так, полярними виглядають, приміром, погляди прихильників натуралістичного та позитивістського підходу в кримінології. Але наскільки парадигми, про які йшлося вище, є конфронтаційними до того, що навіть виключають будь-яку можливість мультипарадигмальності?

У зв'язку з цим вкажемо на дві особливості досліджень транскордонних явищ у кримінології, які ми вважаємо важливими. Перша особливість полягає у тому, що оскільки виникнення та генеза явища транскордонної злочинності пов'язується з фронтиром, кордоном очевидно, що методологічно питання протидії транскордонній злочинності пов'язуються за предметно-об'єктовою ознакою з теорією прикордонної безпеки (яка базується на теорії національної безпеки, теорії

кордонів (лімології) та теорії міжнародних відносин).

Щодо другої особливості вдало висловився Ю.В. Орлов. Аналізуючи термін «методологічний націоналізм», дослідник пише: «Його суть може бути зведена до констатації обмеженості наукового споглядання кордонами держав, а транскордонність визнається лише як референтний об'єкт сприйняття дослідження». Учений робить важливий для нашої роботи висновок: «Вочевидь, в умовах інформаційного, технологічного, фінансового світового синтезу вказаний підхід втрачає свою цінність та не може екстраполюватися на інші сфери соціального буття» [1, с. 68]. Як підкреслює В.І. Шакур, суттєвим є аналіз парадигм, що формують сучасну кримінологічну теорію, орієнтовану на міжнародний досвід [2, с. 27]. Зазначимо, що в умовах, коли навіть визначення транскордонної злочинності має консенсуальний характер та потребує урахування особливостей держав, через які спрямований вектор транскордонності, лінзи методологічного плюралізму є надзвичайно важливими для дослідження транскордонних криміногенних явищ.

Отже, архітектоніка програми дослідження, побудована на вищезазначених парадигмальних орієнтирах, передбачає перевірку таких тверджень.

Транскордонність є сукупністю ознак певного явища (що виходить за межі однієї держави) яка характеризує зв'язок між різними частинами цього явища, розділеного державними кордонами. Ознаки транскордонності можуть бути притаманні і тим регіонам, що географічно не є прикордонними та суміжними, що обумовлено тенденціями глобалізації. Через те транскордонна злочинність не ототожнюється із злочинністю у прикордонному просторі. Її сутнісною ознакою є перетинання державного кордону держав, що межують між собою, або (в іншому випадку) мають пряме транспортне сполучення[3].

Глобалізацію слід вважати непереборним процесом, який об'єктивно сприяє прогресу позитивних та негативних транскордонних явищ, у тому числі не тільки виникненню, але й зміні та модернізації форм транскордонної злочинності.

Розвиток форм транскордонної злочинності можливий за аддитивною або за синергетичною моделлю. Криміногенний потенціал у першій моделі передбачає суму криміногенних потенціалів учасників транскордонних відносин в різних державах. У другій моделі сукупність криміногенних потенціалів учасників транскордонних відносин перевищує їх просту суму. Друга модель, як правило, свідчить про організовану форму транскордонної злочинності [4].

Організована форма транскордонної злочинності має найбільш небезпечний характер, оскільки самовдосконалюється, криміналізуючи соціальні відносини, пов'язані з процесами переміщення осіб, потоків інформації, фінансових коштів, фізичних об'єктів через державні кордони.

Література

1. Орлов Ю.В. Політико-кримінологічна теорія злочинності: монографія. Харків: Діаплюс, 2016. 656 с.
2. Шакур В.І. Теоретичні питання сучасної української кримінології. Протидія злочинності: теорія та практика: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (26 жов.2018 р.). Київ: НАПУ, 2018. С. 26-32.
3. Філіппов С.О. Транскордонність: кримінологічний вимір. Питання боротьби зі злочинністю. 2017. №34. С. 52-62.
4. Філіппов С.О. Протидія транснаціональній злочинності: кластерна модель. Правова держава. 2018. №31. С. 115-124.

УДК 343.9(043.2)

Шведова Г. Л., к.ю.н., доцент,
Київський національний торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Особливості проявів корупції в інформаційній сфері та впливу корупції на інформаційну безпеку на сьогодні залишається малодослідженим питанням.

З урахуванням доктринального визначення «інформаційної безпеки», вдало сформульованого вченими І. Громико, Т. Саханчук, під яким розуміється «захищеність державних інтересів, за якої забезпечується запобігання, виявлення і нейтралізація внутрішніх та зовнішніх інформаційних загроз, збереження інформаційного суверенітету держави і безпечний розвиток міжнародного інформаційного співробітництва» [1], виявляються ознаки «інформаційної нерівності», поняття якого справедливо визначив О. Клок [1]. Мається на увазі відсутність рівноцінного доступу до інформації всіх суб'єктів інформаційних відносин, що дозволяє певним особам, зокрема, службовим, використовувати інформацію, до якої вони мають виключне право доступу, у своїх приватних інтересах всупереч інтересам служби, наприклад, поширення персональних даних про особу або інше використання інформації у різних корупційних схемах. Тут ризики поширення корупції у різноманітних формах є досить високими, що є посяганням на інформаційну безпеку як особи, так і держави [1].

Такий факт підтверджує існування в Україні особистого типу корупції, а саме – корупції кризового типу. На думку професора О. М. Костенка, вона породжує громадян, позбавлених належної соціальної культури, і для протидії їй необхідна адекватна саме цьому